Samling af Afgørelser

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT
J. KOKOTT
fremsat den 23. december 2015*

Sag C-196/15

Granarolo SpA

(anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af cour d'appel de Paris (Frankrig))

»Retternes kompetence på det civil- og handelsretlige område — forordning (EF) nr. 44/2001 — specielle kompetenceregler — artikel 5, nr. 1) og 3) — brat afbrydelse af et forretningsforhold — erstatningssøgsmål herom af aftaleretlig eller deliktretlig karakter«

I – **Indledning**

1. Den foreliggende sag giver på ny Domstolen lejlighed til at sondre imellem de særlige kompetenceregler, der i henhold til forordning (EF) nr. 44/2001** er fastlagt i forbindelse med at gøre krav gældende inden for og uden for kontrakt.

2. Konkret drejer det sig om, hvorvidt kompetencereglerne for ansvar uden for kontrakt finder anvendelse, når et erstatningssøgsmål alene er støttet på den bratte afbrydelse af et forretningsforhold.

II – **Retsforskrifter**

A – *EU-retten*

3. Artikel 5 i forordning nr. 44/2001 bestemmer:

»En person, der har bopæl på en medlemsstats område, kan sagsøges i en anden medlemsstat

1. a) i sager om kontraktforhold, ved retten på det sted, hvor den forpligtelse, der ligger til grund for sagen, er opfyldt eller skal opfyldes

   b) ved anvendelsen af denne bestemmelse, og medmindre andet er aftalt, er opfyldelsesstedet for den forpligtelse, der ligger til grund for sagen:

      — ved salg af varer, det sted i en medlemsstat, hvor varerne i henhold til aftalen er blevet leveret eller skulle have været leveret

* Originalsprog: tysk.

** Rådets forordning af 22.12.2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (EFT L 12 af 16.1.2001, s. 1).

— ved levering af tjenesteydelser, det sted i en medlemsstat, hvor tjenesteydelserne i henhold til aftalen er blevet leveret eller skulle have været leveret

[…]

3. i sager om erstatning uden for kontrakt, ved retten på det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået eller vil kunne foregå

[…]«

B – *National ret*

4. Artikel L.442-6 i den franske handelslov (code de commerce) bestemmer:

»Enhver producent, handlende, industrivirksomhed eller person opført i erhvervsregistret pådrager sig ansvar og erstatningspligt:

[…]5. For pludselig og endog blot delvist at afbryde et etableret forretningsforhold uden skriftligt varsel, der tager hensyn til varigheden af forretningsforholdet, og som overholder den ved brancheaftale fastsatte minimumsfrist for varsling med henvisning til handelssædvane. […] Findes der ikke sådanne aftaler, kan økonomiministeriet ved dekret for hver enkelt produktkategori fastsætte en minimumslængde for varslet under hensyntagen til handelssædvane og vilkårene for afbrydelse af forretningsforhold, bl.a. på grundlag af, hvor længe de har bestået. Ovenstående bestemmelser er ikke til hinder for en opsigelse uden varsel, hvis den anden part ikke opfylder sine forpligtelser, eller i tilfælde af force majeure. […]«

III – **Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål**

5. Et fransk selskab markedsførte som mellemmand for et italiensk selskab i ca. 25 år fødevarer i Frankrig. Der lå ikke nogen rammeaftale og navnlig heller ikke nogen eneretsaftale til grund for det langvarige forretningsforhold.

6. Den 10. december 2012 informerede det italienske selskab det franske selskab om, at det ville afslutte forretningsforholdet med virkning fra den 1. januar 2013.

7. Det franske selskab sagsøgte derefter det italienske selskab ved tribunal de commerce de Marseille (handelsretten i Marseille) med påstand om erstatning for brat afbrydelse af forretningsforholdet. Selskabet støttede sit søgsmål på artikel L. 442-6 i den franske handelslov (code de commerce). Idet tribunal de commerce fandt, at sagen drejede sig om erstatning uden for kontrakt, erklærede den sig i henhold til artikel 5, nr. 3), i forordning nr. 44/2001 kompetent til at påkende sagen.

8. Det italienske selskab har med sin appel anfægtet, at de franske domstole har kompetence.

9. På denne baggrund har cour d'appel de Paris (appeldomstolen i Paris), for hvilken der er blevet iværksat appel, besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal artikel 5, nr. 3), i forordning nr. 44/2001 fortolkes således, at erstatningssøgsmål for afbrydelse af forretningsforbindelser vedrørende levering af varer, der har bestået i adskillige år uden rammekontrakt eller eneretsaftale, vedrører erstatning uden for kontrakt?

2) Såfremt det første spørgsmål besvares benægtende, finder denne forordnings artikel 5, nr. 1), litra b), [da] anvendelse på fastlæggelsen af opfyldelsesstedet for den forpligtelse, der ligger til grund for det første spørgsmål?«

IV – **Retlig bedømmelse**

A – *Det første præjudicielle spørgsmål*

10. Med sit første spørgsmål ønsker den forelæggende ret i det væsentlige oplyst, om deliktsværnetinget som omhandlet i artikel 5, nr. 3), i forordning nr. 44/2001, er relevant i et erstatningssøgsmål som det i hovedsagen omhandlede.

11. I 2014 præciserede Domstolen i Brogsitter-dommen*** skillelinjen mellem deliktsværneting og kontraktværneting.

1. Brogsitter-dommen

12. I denne dom undersøgte Domstolen spørgsmålet, om erstatningssøgsmål vedrørende civilretligt ansvar, som efter national ret har deliktretlig karakter, ikke desto mindre skulle anses for at henhøre under »sager om kontraktforhold« som omhandlet i artikel 5, nr. 1), i forordning 44/2001, når der hensås til den kontrakt, som hovedsagens parter var bundet af****.

13. Domstolen lagde i forbindelse med afgrænsningen af deliktsværneting og kontraktværneting vægt på, hvorvidt »fortolkningen af [en] kontrakt, som forbinder sagsøgte med sagsøger, forekommer nødvendig for at fastslå […] retsstridigheden af den adfærd, som [sagsøger foreholdes]«*****. En sådan fortolkning af kontrakten er påkrævet, når »søgsmål er anlagt med henblik på at opnå erstatning […] [for] misligholdelse af rettighederne og forpligtelserne i den kontrakt, som hovedsagens parter er bundet af, [og denne misligholdelse] rimeligvis kan anses for grundlaget for denne erstatning, hvilket vil gøre det [tvingende] nødvendigt at tage denne kontrakt i betragtning for at træffe afgørelse i sagen«******.

14. Såfremt en aftale skal fortolkes, skal kontraktværnetinget i henhold til artikel 5, nr. 1), i forordning nr. 44/2001 således overvejes; er dette ikke tilfældet, skal deliktsværnetinget i henhold til forordningens artikel 5, nr. 3), overvejes.

2. Anvendelse af de i Brogsitter-dommen udviklede principper på den foreliggende sag

15. I den foreliggende sag er der tale om en problemstilling, der er beslægtet med den, der forelå i Brogsitter-dommen.

16. Også i den foreliggende sag går den forelæggende ret ud fra, at erstatningskravet skal kvalificeres som et krav uden for kontrakt efter national ret*******.

*** Dom Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148).

**** Dom Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148, præmis 16).

***** Dom Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148, præmis 25).

****** Dom Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148, præmis 26).

******* Den forelæggende ret har ikke i øvrigt sat spørgsmålstegn ved, at tvisten i hovedsagen er underlagt fransk ret. Imidlertid er dette lovvalg ikke en selvfølge, men bør som hovedregel undersøges ved hjælp af de relevante lovvalgsregler eller overordnede præceptive bestemmelser, som den forelæggende ret ikke har stillet spørgsmål om, og hvorom der mangler tilstrækkelige oplysninger i forelæggelsesafgørelsen til, at de kan behandles.

17. Der er i den foreliggende sag – til forskel fra Brogsitter-dommen – imidlertid ikke noget tvingende krav om at fortolke en aftale mellem parterne, der kan begrunde, at der foreligger kontraktværneting.

18. Erstatningskravet knytter sig til den bratte afbrydelse af et bestående forretningsforhold, i forbindelse med hvilket der blev foretaget talrige vareleveringer til det franske selskab. Der forelå imidlertid ikke en rammeaftale, der regulerede parternes forretningsforhold. Det kommer i forhold til det afgørende spørgsmål, om der i forbindelse med afbrydelsen af forretningsforholdet blev givet et rimeligt varsel, således ikke an på, om parterne overholdt deres fælles aftaler********.

19. Påstanden om skadeserstatning er i sagens natur snarere løsrevet fra det aftalemæssige forhold. Det er ikke kontraktmæssige aftaler mellem parterne, der danner grundlaget for påstanden, men derimod en lovbestemmelse, der med henblik på at sikre et velordnet erhvervsliv misbilliger en hvilken som helst brat afbrydelse af forretningsforhold og i disse tilfælde bestemmer, at den forhenværende forretningspartner kan kræve erstatning.

20. Den her omhandlede situation er således til en vis grad det omvendte af situationen i Brogsitter-dommen. Her drejede det sig om et erstatningskrav, der grundlæggende udsprang af en gældende kontrakt. I den foreliggende sag udgør grundlaget for erstatningskravet derimod ikke gældende *kontrakter*, men snarere *manglen på yderligere kontraktindgåelser* efter den bratte afbrydelse af forretningsforholdet. Det drejer sig således ikke om kontraktbrud, men om den forhenværende forretningspartners nægtelse af at indgå en aftale. I forhold til »grundlaget« for erstatningskravet mangler der følgelig aftalemæssige forbindelser.

21. Der kunne – hypotetisk – alene foreligge en aftalemæssig forbindelse, såfremt den, der afbrød forretningsforholdet, påberåbte sig den erstatningsberettigede aftaleparts eventuelle tidligere kontraktbrud i forbindelse med forretningsforholdet, for således at retfærdiggøre afbrydelsen af forretningsforholdet og frigøre sig fra sin erstatningspligt. Et sådant forsvar ville – selv hvis det blev gjort gældende som indsigelse, hvilket der ikke er grundlag for at antage – imidlertid ikke ændre ved erstatningskravets karakter og ville ikke gøre det til et aftalemæssigt krav.

22. Den foreliggende sags genstand er således ikke et »kontraktforhold«, hvorfor det i artikel 5, nr. 1), i forordning nr. 44/2001, omhandlede kontraktværneting ikke finder anvendelse her.

23. Efter sin art bør et krav som det i hovedsagen omhandlede snarere kvalificeres som et krav uden for kontrakt, som Domstolen allerede har gjort det i forbindelse med erstatningskrav for ansvarspådragende afbrydelse af kontraktforhandlinger*********. Disse krav er sammenlignelige med de i hovedsagen omhandlede krav, for så vidt som der også her er tale om, at »en part ikke frivilligt har påtaget sig forpligtelser over for en anden part«**********, og det rejste krav i sidste ende er støttet på påstanden om, at en forretningspartner har handlet illoyalt.

24. Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det første spørgsmål besvares med, at erstatningssøgsmål for afbrydelse af forretningsforhold udgør en sag om erstatning uden for kontrakt og følgelig er omfattet af artikel 5, nr. 3), i forordning nr. 44/2001.

******** Det spiller, som den franske regering med henvisning til praksis fra de øverste domstole har fremført, sågar ingen rolle i forhold til det anførte juridiske grundlag for kravet, om der allerede var indgået kontrakter eller om forretningsforholdet i forbindelse med kontraktformidlingen stadig befandt sig i fasen forud for aftaleindgåelsen.

********* Dom Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499).

********** Dom Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499, præmis 27); jf. ligeledes i denne retning dom Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, præmis 39).

Dom Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499, præmis 27).

B – *Det andet præjudicielle spørgsmål*

25. Henset til, at det første præjudicielle spørgsmål ikke er blevet besvaret benægtende, er det overflødigt at besvare det andet spørgsmål, hvormed den forelæggende ret i det tilfælde – som ikke foreligger i denne sag – hvor der ikke foreligger deliktsværneting, ønsker oplyst, om artikel 5, nr. 1), litra b), i forordning nr. 44/2001 finder anvendelse på fastlæggelsen af opfyldelsesstedet for den omtvistede forpligtelse.

26. Ikke desto mindre skal der gives en kort besvarelse af det andet spørgsmål og henvises til Domstolens Corman-Collins-dom, hvori det drejede sig om, hvorvidt bestemmelsen i artikel 5, nr. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001 finder anvendelse i forhold til en mellemmands krav på erstatning i forbindelse med ophævelse af en mundtlig koncessionskontrakt.

27. Domstolen fastslog herom, at en koncessionskontrakt, der »er karakteriseret ved, at to erhvervsdrivende indgår en rammeaftale, hvorved de i fremtiden forpligter sig til levering og forsyning, og som indeholder særlige aftalebestemmelser for så vidt angår […] distribution af de varer, som koncessionsgiveren har solgt«, skulle kvalificeres som en aftale om levering af tjenesteydelser [som omhandlet i artikel 5, nr. 1), litra b), andet afsnit]. Derimod skal der i tilfælde af en »varig handelsrelation mellem to erhvervsdrivende, når denne relation er begrænset til at omfatte på hinanden følgende aftaler, der hver især omhandler levering og afhentning af varer«, henvises til artikel 5, nr. 1), litra b), første afsnit.

28. Allerede fordi der ikke foreligger en rammeaftale mellem parterne, kan disse betragtninger ikke overføres på den foreliggende sag. Derudover er hovedsagens genstand ikke »salg af varer« som omhandlet i artikel 5, nr. 1), litra b), første afsnit, i forordning nr. 44/2001, men derimod brat afbrydelse af et forretningsforhold, uden at det er relevant, hvad dennes konkrete aftalemæssige indhold er. Artikel 5, nr. 1), litra b) i forordning nr. 44/2001 kan som følge heraf ikke finde anvendelse.

V – **Forslag til afgørelse**

29. Jeg foreslår på denne baggrund Domstolen at besvare det præjudicielle spørgsmål som følger:

»Et søgsmål om erstatning for afbrydelse af et bestående forretningsforhold uden rammeaftale eller eneretsaftale udgør en sag om erstatning uden for kontrakt og er derfor omfattet af artikel 5, nr. 3), i forordning (EF) nr. 44/2001.«

Dom Corman-Collins (C-9/12, EU:C:2013:860).

Dom Corman-Collins (C-9/12, EU:C:2013:860, præmis 14): Heri består den afgørende forskel i forhold til den foreliggende sag, hvori der ifølge den forelæggende rets konstateringer ikke foreligger nogen rammeaftale.

Dom Corman-Collins (C-9/12, EU:C:2013:860, præmis 36).

Dom Corman-Collins (C-9/12, EU:C:2013:860, præmis 35 og 36).